

át jut el ahhoz, hogy megmutassa, ami nevetséges, fonák, ami orvoslásra szorul. Gál László a nevető könyvbem nem ilyenfajta írásait gyűjtötte össze. De talán éppen ezért vált könyve könnyedébb, kevesebb sűrített és kevesebb elmélyülést követelő írások gyűjteményévé. Ma már csak nevetetnek, noha egyébként híven elmondják egy kor történetét, híven mutatják alig mult múltunkat. S a józú nevetésekért, amelyeket ezek az írások kiváltak, csak hálásak lehetünk írójuknak. Hiszen jól esik a nevetés és jogunk van hozzá. Egy-egy jó nevetés hatalmasabb erejű nevelő, mint ezernyi dörgedezés. Nem felejtettük még el, hogy nem is olyan régen — orosz mintára — csak egyoldalú csúfolódást kockáztathattunk meg, nem nyúlhattunk az élet sokoldalú megnyilatkozásaihoz és főként nem nyúlhattunk ostromzó élességgel a fonákághoz, ferdeségekhez. Ahogyan azonban irodalmunk felszabadul ennek az irodaszellemnek a nyomasztó ránehezedeése alól és szárnyakat kap, hogy az igazi életet tükrözze vissza, ugyanúgy humorunk is egyre szabadabbá, felszabadultabbá válik. S ezzel a suttagó propagandát is megfosztja kenyerétől, az alattomos csúfolódástól.

Ez a lassanként kibontakozó felszabadultság érezhető Gál László humorában és könyvbe gyűjtött tréfáiban is. Jól összeválogatott tréfák és Petrovics Boskó művészi rajzai élénkké, hatásosabbá teszik a tréfákat. S örülünk, hogy ilyen könyv is gazdagítja vajdasági könyveink sorozatát.

Sulhóf József

MÓRA FERENC:

ELBESZÉLÉSEK

Testveriség-Egyég kiadás

A maga ízes nyelvén, sajátosan könnyed, kedves stílusában írt —

előadásnak szánt — elbeszélésében Móra Ferenc elmondja, hogy kiadói alig-alig merték vállalni paraszt tárgyú regényének, elbeszéléseinek kiadását. Mert Magyarországon, noha sokat beszéltek a parasztról, mint nemzetfenntartó elemről, sem az olvasót, sem a kiadót nem érdekelte a magyar paraszt sorsa. És nyilván nem érdekelte a magyar irodalombírálatot sem egy értelmiségivé lett paraszt író-mondanivalója, mert nem a mondanivalókban rejlő mélységes tragédiát, a magyar paraszt keserves sorsát látta meg Móra Ferenc írásaiban. Csak felületes ítéletet mondott én-regényeiről, könnyed, csevegő elbeszélő készségéről.

Az olvasóközönség szerette Móra Ferenc írásait, a hivatalos Horthy-magyar körök semmibevevtek, elhallgatták, a világegyetem felé koslató magyar polgári irodalombírálat fitymálta és becsmérelte. S maga Móra Ferenc is belesodródott a kétségekbe, a súlyos ellentmondásokba. Vallásosság hatotta át írásait, de a paraszt keserűséggel, teli, józan és segítséget váró vallásossága. Írásai az utolsó két évtizedben a szabadkőműves-páholy lapjában jelentek meg és így csak egy szűk értelmiségi körhöz jutottak el, hogy szót emeljenek a magyar paraszt sorsáért. Móra Ferenc világosan látta a parasztság, a nincstelenség, a földnélküliek sorsát, de nem volt benne semmi harcos kezdeményezés. Csak panaszkodott, csúfolódott és hűséges, semmivel sem szépített tükröképet vetített vissza írásaiban.

Ezekből a panaszokban és sírásaiban is derüvel átitatott elbeszélésekből válogatott össze a vajdasági magyar könyvkiadó egy ösztövére kötetre valót. Ezek az elbeszélések majdnem kivétel nélkül a sajátos magyar irodalmi lehetőségek számára, tárcának íródtak és magukon viselik annak nyomát, hogy rövidlélekzetüre kellett szabni az írásokat, mert az újságok korláto-

zott terjedelme határozta meg az írások terjedelmét is. De Móra Ferenc művészete, írói készsége megbírkozott a szűkrezabott keretekkel, ebben az anekdotázó, tréfálkozó rövidlélezetű formába is bele tudta szorítani jóval több helyet és jóval hangosabb megnyilatkozást igénylő, követelő mondanivalóit.

A kötetbe vett elbeszéléseket ebből a szempontból válogatták össze, a tárcairodalom, ennek a jellegzetesen magyar irodalmi műfajnak a szemszögéből keresték össze Móra Ferenc jellemző hangját, művészetét, hűségesen visszatükröző írásait. A könyv így csak izelítőt ad Móra írásaiból, megcsillogtatja színeit, innen is, onnan is kiragad egy-egy jellegzetes elbeszélést ennek a sokféle témakörrel foglalkozó, roppant nagy tudású írónak a könyveiből. Összefoglaló képet nem ad, s nem is adhat, mert Móra Ferenc megannyi könyve, érdeklődésének gazdagsága nehezen összegezhető. Hogy nem tagadta meg fajtáját, a parasztságot, s őszintén feltárta a magyar paraszt életét, ez elsősorban Tömörkény István hatása, hiszen Móra Tömörkény igazgatása idején került a szegedi múzeumhoz. De Móra Ferenc már sokkal inkább értelmiségi volt, nagy tudásának gazdagsága is erősebben kiütözik írásaiból és hangjában nyoma sem maradt Tömörkény hatásának, csak mondanivalóinak őszintesége őrizte meg ezt a hatást. Amikor maga is múzeumigazgató és meglehetősen ismert író lett

Móra, írásaiban nagy tudásának tágabb tere nyílott és még nagyon sok kötetet kell majd összeállítani írásaiból ahhoz, hogy Móra Ferencet minden oldalról megismerhesse a mai vajdasági magyar olvasó. Bizonyos, hogy erre annál inkább alkalom nyílik, mert nem kétséges, hogy ezt az első kötetet is szeretettel fogadja a könyvéhes vajdasági magyarság.

A válogatott elbeszélések elé B. Szabó György írt tanulmányt a magyar tárcairodalom válságáról. Kimutatja, hogy Móra Ferenc ebben a sajátos formában ugyanolyan hűségesen feltárta a magyar társadalom súlyos belső ellentmondásait, mint Mikszáth Kálmán a századforduló idején. S megállapítja, hogy Móra Ferenc a tulajdonképpeni elindítója annak a műfaj-teremtő folyamatnak, amelynek legkimagaslóbb eredményét Illyés Gyula Puszták népe című írása nyújtja.

B. Szabó György kimutatja, hogy Móra munkássága és eredményei nyomán a tárcairodalom dokumentális erejű és értékű önvalómássá, a társadalmi igazságtalanságok művészi hitelű visszatükrözésévé vált. S Móra Ferenc éppen ezért, e művészi hitelesség nyomán, jóval több, mint amennyire eddig értékelték.

Jóval többet érnek írásai... S igazi értéküket csak most tudjuk igazán felbecsülni.

Sulhóf József